

Pilisszentiván

A PILISI LEN HAZÁJA

A PILIS ÉS A BUDAI-HEGYES ÖLELÉSÉBEN

Tudtad, hogy a dolomitport régen Reipsand néven, – mint súrolóport – kimérve árulták az utcákon? A mai súrolóporok (Superdol, Extradol) is jórészt dolomitporból készülnek, innen a dol utótag.

Tudtad, hogy az utcákon látható kilenc képoszlop közül a legrégebbit még 1749-ben állították? A képoszlopokról a QR kódra kattintva nézhetsz fotókat/videót.

Tudtad, hogy mire használták a Bányász emlékmű nagy vaskerekét? Ezen keresztül mozgott a drótkötél az aknában.

Tudtad, hogy a település tavának kerülete épp 1 000 méter? Sokan futnak erre és elég csak a köröket számolni. Évente rendeznek iskolai versenyeket is itt.

Tudtad, hogy a falu másik végében egy másik tó is létezik? Ez a Jági-tó, mely bájosan bújik meg a dombok között.

Tudtad, hogy a csodás, májusban nyíló, sárga virágú pilisi len (pilisszentiváni len, dolomitlen, latinul: *Linum dolomiticum*) csak a Szénásokon él az egész világon, mely a három magyarországi Európa Diplomás terület egyike?

Tudtad, hogy az öreg – ma már sírparkká vált – temetőben nyugszik Domonkos László, aki 1912-ben az olimpia keretei között rendezett foci VB-n a magyar kaput őrizte és a világbajnokságon egyetlen gólt sem kapva, része volt a világbajnoki győzelemnek? Az egykori emlékezések szerint ő vetődött először a labdáért.

Tudtad, hogy Pilisszentiván az egyik legzöldebb falu, közterületein minden családra jut egy fa (összesen 1 500-2 000)?

Tudtad, hogy itt alakították ki az első hazai német nemzetiségi tanösvényt 2016-ban?

Tudtad, hogy mindezek mellett közbiztonság szempontjából a legbiztonságosabb falvak közé tartozik?

Tudtad, hogy Pilisszentiván az első falu, amelynek külhoni testvérfaluja lett: Marktleugast (Németországban, közel a cseh határhoz) 1988-ban, külön engedéllyel?

PILISSZENTIVÁN

Pilisszentiván egy igazi szalagfalú: 2 700 méter hosszan nyújtódik el abban a völgyben, amely egyben a Pilis és a Budai-hegység hivatalos határvonala és egyúttal a vízgyűjtő területek határa is, hisz az ettől északra eredő patakok a Duna Dorog fölötti szakaszába, míg a délre csurdogálók már az óbudai öbölbe tartanak. Kicsit eldugott falu is egyben, hisz a forgalomból részben kiesik, leginkább – az innen munkába járókon túl – a Hűvösvölgy, Solymár felől Dorog és Esztergom irányába haladók ismerik és használják. Elsőre jobbról a nádassal és árnyas fákkal övezett tó és a piros tűzoltó autók látványa fog meg és csak aztán érünk a lakóházak közé, végig az Aranyhegyi-patak keskeny medre mentén.

Talán kicsit méltatlanul, de a legtöbb átutazó a balról és jobbról egyaránt látványos hegyeket csodálja: nyugatnak-délnyugatnak a Budai-hegység 4-500 méteres, fenyvesekkel és gyakran csak kopár kötörmelékkel fedett, lapos csúcsait, néhány kilométerrel keletnek pedig a Pilis hosszan elnyúló vonulatát, háttérben a Visegrádi-hegység kibukkanó csúcsaival.

Számos átutazást követően, az utóbbi őszi és most tavasszal én is megálltam és többször nekimentem a hegyeknek, hosszabb-rövidebb túrák keretében gyalog és bringával is. Térképpel a kezemben azonosítottam a tájat és megszerettem.

Rendezett, hangulatos település, szépen őrzi a múltját, legyen az a nemzetiségi, vagy éppen a bányászat múltja. A sok kis emlék együtt hat a látogatóra és lassan összeáll a kép.

Ez a kis füzet igyekszik bemutatni mindazt, ami a fentieket megalapozza.

Balogh Tomi
hidrogeológus
kalandtúravezető

Nemzetiségi falu, német neve Sankt Ivan bei Ofen: Pilisszentiván még ma is jórészt „sváb” falu, ahogy az már az alapításakor hosszú időre eldőlt: a török kort követő újjáépítés során, 1724-ben alapították frankföldi német családok és a bányászat 18. század közepi indulásakor is érkeztek újabb német szakemberek, hisz Magyarországon még kevés a bányász, noha Mária Terézia bányászati akadémiaja Selmecbányán ekkor már közel száz éves. A település infrastruktúrája jó és folyamatosan fejlődik: újabb és újabb fejlesztéseket valósítanak meg és készítenek elő mind a helyiek és az ide érkező kirándulók előnyére.

Agglomerációs falu is egyben, ahonnan a lakosság jelentős része nap mint nap Budapestre jár be dolgozni és csak este tér haza. Ezzel együtt a család többi része itt marad és bölcsibe, oviba, iskolába, boltba jár. A lakosság száma majd 4 500 fő, amely része a hivatalosan 81 településből álló és közel 800 ezres lélekszámú agglomerációs övezetnek, ahonnan 15 kilométer a főváros centruma.

Megközelítés

Budapest belvárosából két útvonal közül is választhatunk, egyik sem több 20-23 kilométernél:

Óbudán halad a 10-es országút és ezen akár Pilisvörösvárig megyünk és kicsit túl rajta balra kanyarodunk Pilisszentivánra, akár Solymárnál befordulunk és alulról közelítjük, 30-35 perc autózás.

Budáról, illetve az országból Budára érkezők számára kicsit gyorsabb, ha Hűvösvölgyön keresztül érjük el Solymárt és onnan Pilisszentivánt.

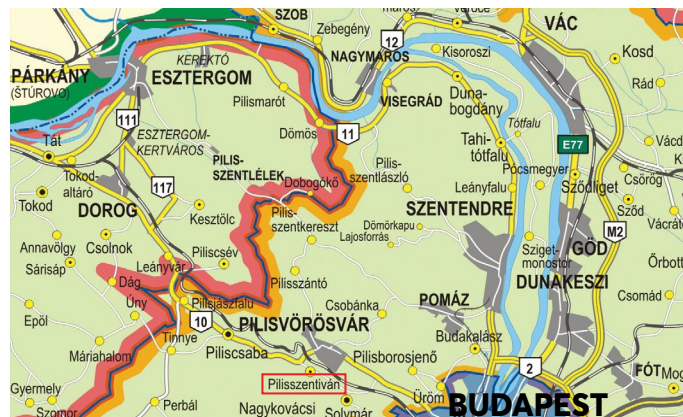
Északról, Szlovákiából és a Duna felől Esztergomon, Dorogon és Piliscsabán át vezet ide az út, az ország nyugati feléből, az autópályákról Zsámbékon Tinnyén át jutunk Piliscsabára és onnan még 4 km.

Tömegközlekedés

A Nyugati pályaudvar és Esztergom között közlekedő – kényelmes piros – vonatok félóránként-óránként indulnak és mindkét irányból ~40 perc alatt érkeznek Pilisvörösvárra, ahonnan hangulatos 10-15 perces séta a két falut elválasztó dombon át, a templom fölötti lépcsőkön leérni a központba. A vonaton bringát is hozhatunk.

Autóbuszsal kicsit jobb a helyzet, félóránként indulnak buszok az Árpád hídtól és 35 perc alatt Pilisszentiván központjában tesznek le.

Bringásoknak – aszfalton – nem javaslom a 10-es utat, sokkal inkább a Hűvösvölgy – Solymár – Pilisszentiván útvonalat, ahol az első részt bringaúton tehetjük meg és Solymáron is vannak kis kertalatti utcák, amelyen majdnem a két falu határig lopakodhatunk kis forgalomban.

Pilisszentiván története

A falvakban letelepült, földművelő, maradandó épületeket létrehozó és írással bíró népek előtti időkből inkább csak szóróanyag leletekkel bírunk szinte bármelyik település esetében és minden újabb feltárás: cserépdarab, téglák, sőt további mozaikszemek jelentőségeink megismerésében.

A távolabbi múltból egy dolog bizonyos: a Duna mentén, a Dunazug hegyeiben és főként völgyeiben bizonyosan sokféle nép vándorolt, kereskedett, háborúzott egymással. A rómaiak is bizton jártak erre, hisz például a Tokod melletti erődöt erre vitt a legrövidebb út Aquincumba, ha nem is kanyarodtak le Pilisszentiván felé (a kedvezőbb földrajzi adottságok: szélesebb völgy és a jobb beláthatóság miatt), hanem a mai Pilisvörösvár át (10-es út) meneteltek.

A honfoglalás korában a Kárpát-medence már lakott volt, a rómaiak ~1700 évvel ezelőtti elvonulása után hunok, avarok és más törzsek éltek itt hol békésen, hol harcosan egymással. Megérkezésünk után is folytatódott mindez, sokféle kulturális, vallási és etnikai keveredések közepette.

A mából visszavezethető és dokumentált folytonosság inkább csak a XVIII. század elejére datálható, amikor német katolikus családok érkeztek ide és kezdték meg a letelepedést, építkezést, gazdálkodást.

Öt német család már 1723-ban megérkezett, velük a települési szerződést 1724. április 24-én kötötte meg a Budai Ágostonosok vikáriusa. Ez az irat teljes egészében és épen megmaradt.

Az első családok valószínűsíthető neve és származási helye:

*Peter Paxian Lohr am Mayn-ból, a majnai kerületből
Heinrich Metzger...*

*... és fia Hans Metzger Parthenstein-ből a majnai kerületből
Lorenz Eisenkramer Oberwissa-ból, Mainz vidékéről
Heinrich Hessing Lohr-ból.*

A betelepülő németek katolikusok voltak. Eleinte az uradalmi ház kápolnáját használták, csak később került sor önálló templom építésére.

A faluban kiépített **német nemzetiségi tanösvény** 2016-ban készült el, amelynek bejárásához a QR kód linkjén kaphatunk információkat és tölthetjük le az érdekes kérdésekkel teli adatlapot.

A falu legismertebb földbirtokosa a Karátsyoni család volt, akik a XIX. század közepén kastélyt építettek (lásd a faluséta során a fotót a 8. oldalon), mely egészen a II. világháború végéig állt.

A Budai és a Pilisi hegyekben a XIX. század elején-közepén megindult szénbányászat (lásd a bányászat oldalt) hozott nagy változást. A bányászat és az ezzel járó beruházások és szükséges szakmák: kovácsonok, ácsok, asztalosok, kereskedők munkát, további szakemberek letelepedését és persze az életszínvonal emelkedését is jelentették, ami segítette a kézműipar (ruházat, cipőkészítés), de az üzletek, kocsmák fejlődését is.

A XIX. század végén épült föl a komoly életminőség javulást jelentő bányász lakótelep, iskola, óvoda, orvosi rendelő és ekkoriban a lakosság száma is megkétszereződött.

Pilisszentiván

Látkép a gróf Karátsyoni-kastélyról

A legutóbbi években sokan költöztek a faluba, ma közel 4 500 az állandó lakosok száma. A német nemzetiségi nyelvet, tudatot és a kulturális hagyományokat ma már csak a lakosság nagyjából 10-15 százaléka vallotta fontosnak a 2001-es népszámláláskor (forrás: www.nepszamlalas2001.hu).

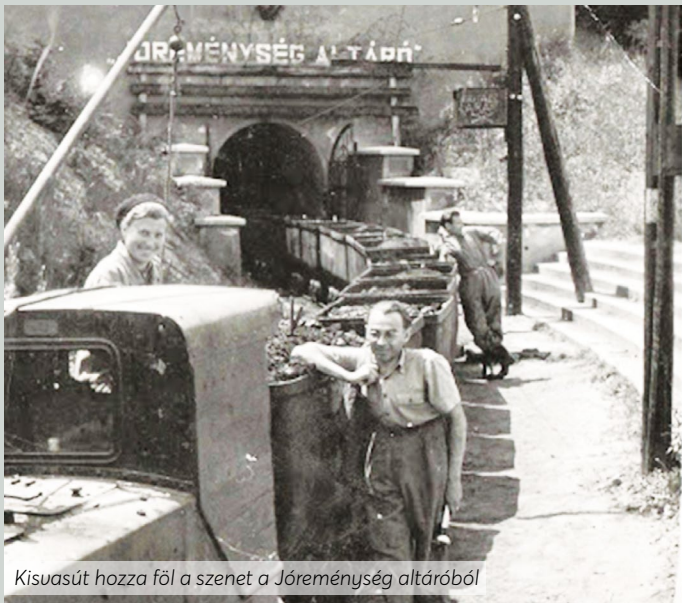
Bányászat

A hegyekben megtalált barnakőszén Pilisszentiván életébe is változást hozott. A XIX. században sorra nyíltak a bányák, amelyből a szén kezdetben inkább a térség fűtését látta el, később azonban az iparosodás szükségleteit szolgálta és szekereken, majd vonattal, illetve a Dunán hajókon szállították a gyárakba, műhelyekbe, elosztókba. A bányászat kezdetben újabb betelepülőket jelentett, mivel a helyi emberek idegenkedtek lemenni az aknákon keresztül az 50-100 méter mélyen lévő tárnákba. Elsősorban Németországból, Ausztriából, illetve a Felvidék bányavárosainak környékéről érkeztek szakemberek, fejlett bányász térségekből.

A pilisszentiváni bányászat közel másfél évszázada ma is érezhető a településen. Bejárni érdemes a táblákkal jelzett bányász tanösvényt és más emlékeket, mint például az öreg hidat (fotó és leírás a 2. faluséta oldalán), vagy a főutcán (Szabadság út) állított Bányász emlékművet (47°36'37.3"N 18°53'42.3"E 47.610357, 18.895092).

Az egykori trópusi láperdőkből éumilliók során tőzeg, lignit, majd a további szénülés során barnakőszén és még később feketekőszén keletkezett. Az itt bányászott barnaszén földtani értelemben fiatal, a földtani újkor elején keletkezett ~60 millió évvel ezelőtt.

Kisvasút hozza föl a szenet a Jóreménység altárból

Kiadós faluséta – bicajjal és kutyával is bejárható

(2-3 órás program, az opciókkal akár 5 óra is lehet)

Ha Solymár felől érkezünk, enyhe lejtőn gurulunk el a névtábla mellett, jobbról piros tűzoltó autók, mögötte nádasokkal és fákkal övezett tó felszíne csillog (Slótyi, ahogy az itteniek hívják), pár száz méter ipari övezet, majd ezt követi az egykori bányatelep (kolónia), melyből alaposan kiemelkedik a ma is lakott bányafőmérnöki lakóház (ittentiekől hallottam a Bagolyvár nevet is), mely – ha kicsit kopottan is, de – jól adja vissza a korabeli (XIX-XX. század fordulója) érzést és hangulatot. Innentől már beértünk a hosszan belátható, városias központba (Szabadság út), jobb oldalon parkolók sora, ahol helyet látunk, fékezünk.

A füves, bokros, virágos sávon túl nagyobb épületcsoport, erre indul a sétánk: a polgármesteri hivatal és az iskola közös tömbje, kis térrel elválasztva tőle az élénk sárga színben magasodó katolikus templom, melynek éke két szép festmény, Feszty Masa alkotása 1950-ből.

A templom és a Plébánia zarándokszárlása között kis bekötő, amely hangulatos lépcsősorban folytatódik: megéri fölsétálni, hisz lépésről-lépésre bontakozik ki a falu és a környező hegyek képe.

Pár perc alatt fölérünk a bájos kis dombra, a Templomhegyre, melyet döntően magas fenyőfák árnyékolnak és fognak körbe egy kőkeresztet, a kilencven éve itt álló Marlok-keresztet, melyet a névadó házaspár építtetett. A domb neve is arra utal, hogy itt már évszázadokkal korábban templom és temető állhatott, erre utalnak a kisebb feltárások eredményei is. A magas fenyőfák helyi védelmet élveznek, az előregedőket igyekeznek folyamatosan pótolni.

A falusi sétánk során nem ez lesz az egyetlen zöld folt: hasonló környezetben találjuk majd meg a Kálvária dombot is és a ját-szótér fölötti másikat az apró barlangokkal.

A dombot a Templomhegy utca határolja, amelytől már nincs messze Pilisszentiván és Pilisvörösvár határa (Klapka György és Határ utca), ahol a szem-

be szomszédok más-más település lakói. A lépcsők ma már elég rossz állapotban vannak, felújítása – panorámás pihenőhe-lyekkel – még idén meg-történik (szintkülönbség: 27 m, 168 lépcsőfok). Itt in-dul az iskolások körében nagyon népszerű, két-nyelvű német nemzetisé-gi tanósvény is.

Visszasétálunk a főútra, jobbra fordulunk és itt a belső utcán sétá-lunk tovább úgy 200 métert. Itt aztán egyszerre két érdekességet is találunk a falu különleges képoszlopai közül egyet, az **Osztó-képoszlopot**, amely már elmúlt 100 éves és tőle 20 méterre a főút mellett áll **bányász emlékművet**, mely a 120 éven át végzett (1850-1970) itteni barnakőszén bányászatnak* állít mementőt.

Ha fölnézünk az emlékmű mögötti dombra, túl az úton, ennek a kis fotónak a segítségével odaképzeltük a falu egykori földesurainak, a Karátsonyiaknak, a XIX. század közepe tá-ján épült kastélyát és a hozzá tartozó parkot, vadászházat. A kastély és környezete a II. világhá-ború után került lebontásra, ma egy része beépí-tett, részben pedig füves domb. Az archív fotókat a Pilisszentiváni Helytörténeti Közhasznú Egyesület adta.

A főúttal párhuzamosan patak csordogál: ez az Aranyhegyi patak*, amely a környező hegyekből lefolyó csapadékból és a forrásokból gyűjti vizét és Solymáron keresztül Aquincumnál éri el a Dunát, szemben a pesti oldali Népszigettel.

*vízföldtani érdekesség, hogy a Pilisszentivántól keletre eső hegyekben csak az északi lejtők alatt ered egy másik jelentős patak, a Kenyérmezői, azonban míg előbbi Óbuda felé halad délkeletnek, addig utóbbi északnyugatnak tart és Dorog fölött ömlik a Dunába. A majdnem közös forrásvidék dacára közel 70 kilométerrel később találkoznak csak.

Pilisszentiván faluképében ma már kevés öreg házat találunk, jellemzőek a szépen felújított vagy épp új építésű házak, de ha figyelmesen sétálunk a Szabadság úton és a József Attila utcá-ban, pár kincset azért láthatunk.

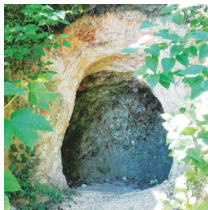

A patakon fakorlátos hidak vezetnek át, hol csak gyalogos, másol autós is egyben.

Újabb 200 méteres séta után, menjünk át az autós hídon és szemben a túloldalon zöld teret látunk majd, elkerített játszótérrel, kosárpályával, padokkal, parkolóval, csúszdával, háttérben fákkal borított dombbal. Az itteni csapból a kulacsokat is megtölthetjük.

Érdeemes itt megpihenni és közben egy kis kalandos barlangkeresésbe is foghatunk.

A játszótér mögött, közel a csúszdához kis ösvényeket láthatunk a bozótos szélén. Mint megtudtam, a gyerekek kedvenc helyére vezetnek: apró – a domb oldalába vágott – barlangfülkék, amelyeket talán még esőbeállónak, vagy épp a nagyon szegények menedékének faragtak ki a bányászok az állékony, de jól faragható mészköbe/dolomitba.

További kalandra hív az erdős domb, ha a kis ösvényeken fölkapaszkodunk (elég meredek) és jobbra tartva egy belső – vaskorlátos – kis gyalogutat találunk a dombok között, amely a József Attila utcából indul és levisz a Kálvária domb tővébe. A térképek sehol sem jelölik.

A Kálvária stációhoz és a kis kápolnához több kis ösvény is vezet. Tovább indulva a kápolna mögötti csapásokon lejutunk a Sport utcába és a focipályához, amit az igen sok tagot számláló Pilisszentiván Sportegyesület kezel. (<https://www.facebook.com/PilisszentivanSE/>)

Téli séta esetén itt találjuk a falu szánkódombját is a bal oldalon, amit jópofa fatábla jelez.

Idáig nagyjából 1 500 métert sétáltunk és ehhez 40-60 percre volt szükség, tempótól és a nézelődéstől függően. A parkolóban és ~100 méteres körzetében a „free wifit” is igénybe vehetjük (VILLANEGRÁ jelszó: villanegra).

Opció: a focipálya fölötti parkolótól kis kirándulást tehetünk a természetbe. Ezt persze egy másik alkalommal is bejárhatjuk, és akkor itt tesszük le az autót és önálló túraként vágunk neki.

Séta a Jági-tóhoz

Rövid, kedves kis kirándulás, kényelmes földúton. Oda-ússza 1 200 méter, félórás kitérő, de ha a tavat megszeretjük és alaposan körbejárjuk, inkább egy óra. Útközben külön kis izgalom a „boszorkány üstje” bánya, a Hárshegyi homokkő kibukkanó kötömbjében.

Csoportok, családok számára túravezetőt is kérhetünk a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságától (előzetes bejelentkezés: pilisilen@dinpi.hu, +36 30/511-1802)

Opció fáradhatatlanoknak: A Jági-tavi sétát kibővíthetjük, ha a táblákon jelzett Jági tanösvényt járjuk körbe. Ez egy kevesebb, mint négy kilométeres – másfél órás – séta, melynek a falutól egyik legtávolabbi pontja a Hársas-forrás, amelynek közelében régészeti feltárás zajlik, és ahová kis pihenőt terveznek a közeljövőben.

A hegyekből érkező vizeket az ember gyakran lelassítja és összegyűjti. Ez egyrészt jól jöhet a nyári szárazság idején, másrészt egyfajta árvízi szabályozás is. Így alakult ki a Jági- (Vadász-réti) tó is. Követhetjük a hegynek tartó, murvás szekérutat, vagy figyelhetjük a **piros turistajelzést** és jó megoldás a kis fatáblákkal jelzett Jági tanösvény is, de ez egy hosszabb, kb. 4 500 méteres körútnak az első része. A kis tó mellett pihenőhelyet is találunk, benne és körülötte pedig gazdag élővilágot (békák, gótek, pócák, vízi ízeltlábúak, teknősök, halak és madarak).

Visszaérve a focipályához, talán már megérdemlünk egy bambit, sört, kávé, ehhez ideális a pálya melletti Villa Negra és annak terasza.

A séta fordulójánál vagyunk, a Sport utcán visszasétálunk egészen a Hársfa utcáig (második utca balra) és 400 méter után jobbra kanyarodunk a Drapál János utcára. A tragikusan és fiatalon elhunyt, világhírű magyar motoros nevét őrzi az utca és itt egy emlékkövel is tisztelnek neki.

Az utca túlsó vége a főutcára fut ki és most itt maradunk a jobb oldalon: 500 méter séta után megérkezünk a tájházhoz (Szabadság út 86.) és bent a döntően német nemzetiségű lakosság múltjából szerezhetünk sok kis ízelítőt: öltözködés, bútorok, szerszámok.

Érdemes telefonon bejelentkezni, mert nincs állandó nyitva tartás: (telefon: 06 26/367-146, vagy 06 70/946-0716)

A tájház hosszú kertjének túlsó végében elérjük a József Attila utcát, amelyen balra fordulunk és a következő elágazásnál – pici töréssel – folytatjuk a sétát a Bányász utcában. Összesen 400 métert, 6-8 percet sétálunk és a bal oldalon megtaláljuk a Pilisi Len látogatóközpont tábláját és bejáratát.

Ha szerencsénk van, épp kisiskolások játszanak és tanulnak a kertben, vagy a foglalkoztató teremben, de ha mi is részesei szeretnénk lenni egy terepi programnak: természetismeret, tematikus foglalkozások az erdőben, vizek mentén, akkor egyeztetni érdemes telefonon vagy e-mailben.

Kattints a QR kódra az elérhetőségekért.

A Pilisi Len Látogatóközpont kívül és belül is olyan, mint egy rejtélyekkel teli izgalmas meseház. Az ablakokat levelek fedik, a polcokon és a falakon mindenfelé elhullajtott madártollak, állatszőrök, tojáshéjak, agancsok, csontok, termékek és az ezekből a foglalkozások során készült alkotások: toboz-bagoly és társai. Az előszobában tucatjával állnak a polcokon a hátizsákok, megtöltve mindazzal (nagyító, dobozok, csipeszek, szűrők), amire a természet vizsgálata során bizonyosan szükséged lesz.

A Pilisi Len házból kilépve balra, majd a következő sarkon jobbra fordulunk (Dózsaköz) és máris megérkezünk az öreg temetőhöz. Itt már hosszú évek óta nem temetkeznek: 1975-ben zárták be és kegyeleti parkká alakították. Domboldali fekvése, a sok szép sírt övező fák hangulata csöndes sétára invitál. Itt nyugszik Domonkos László, a legendás kapus (lásd a 2. oldal „tudtad” sorait).

A Dózsaközön tudunk visszasétálni a parkolóhoz. A polgármesteri hivatal jobb oldalán (szemből) helyes kis cukrászdát találunk, szép időben ki lehet ülni: finomak a sütik, jó a kávé, házias ízű a fagyi és kedves a kiszolgálás.

Egy másik falusétát a 26. oldalon javaslok az olvasónak, melynek során több 19-20. századi bányászlelket is meglátogatunk.

Természet Aktívan a szabadban

Pazar földrajzi helyzet

Ritka kényeztetés a falubelieknek: kirándulásokat tervezve finnyásan válogathatnak, hogy ugyan a Budai-hegyekbe induljanak délnyugatnak, netán északnak-északkeletnek a Pilisbe. Mindkettő félórán belül elérhető akár gyalog és bringával is.

A gyalogos túrákhoz több turistaút is segít: északról (Esztergom felől) érkezik a **piros**, beköszön a faluba és a foci pályára meg a Kálvária domb között fölmeleg az Ördögcsikla alatti völgyön át a Nagy-Szénásra és a hegy másik oldalán lecsorog Nagykovácsiba és aztán tovább Budaörs felé.

A **kék** Piliscsabáról érkezik a kopár hegyek között, Nagy-Szénásnál találkozik a **pirossal** és rövid közös trappolás után Máriaremetének (délkeletnek) veszi az irányt a Zsíros-hegy alatt.

És ne feledkezzünk meg a **sárgáról** sem, kicsit urbanusabb a vonalvezetése: bemegy Pilisvörösvárra, meglátogatja a vasútállomást, át a két települést elválasztó és egyben összekötő gerincen, leereszkedik a központba, azután a Jóreménység utcáról beletorkollik az Antal/Antónia árokba, melynek tetején/kiindulásánál kacérkodni kezd a kékkel néhány száz méteren keresztül, azután leér Hidegkútra.

A Szénások élővilága

Amit a kirándulásaink során mi is megláthatunk.

Növényvilág

pilisi len / fotó: Biró Sándor

leánykökörcsin / fotó: Biró Sándor

gombos varjúkőröm / fotó: Biró Sándor

magyar gurgolya / fotó: Halász Antal

István király szegfű / fotó: Biró Sándor

Köszönet a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság munkatársainak a sok szép fotóért.

Állatvilág

fűrészlábú szöcske / fotó: Biró Sándor

sárgafejű királyka / fotó: Gál Enikő

ürös róka / fotó: Vajda Bertalan

zöld gyík / fotó: Becsei Katalin

fecskefarkú lepke / fotó: Becsei Katalin

barna varangy / fotó: Becsei Katalin

A Budai-hegyek és a Pilis a Dunazugban

A Dunazug földrajzi kifejezést és tájegységet kevesen használják és olyankor sem egyértelmű, kinek mit jelent pontosan. Az én definícióm szerint északról a Duna, nyugatról a Gerecse, délről a Budai-hegyek, keletről pedig a Pilis és mögötte a Visegrádi-hegység határolja, illetve tartozik bele a Dunazug régióba. Természetes vízben, hegyekben, erdőségekben és hangulatos medencékben gazdag vidék, melyhez tucatnyi kis falu és néhány nagyobbacska település, város tartozik.

Mielőtt nekiugánánk a hegyeknek, néhány fontos alapvetés és tanács:

Ma már a kirándulós pihenőhelyeken nincsenek kukák, mert a szél, vagy épp az erdei állatok rendre széthordták a szemetet, ezért kérek mindenkit: a szemetet vigye haza a zsákjában.

A falu mögötti hegyek jelentős része fokozottan védett terület, ide leginkább engedéllyel, vagy kísérvél lehet csak belépni (kerítés övezi).

Túrászás közben még egy 400 méteres, ámde sziklás, sáros, jeges és meredek hegyoldalon is súlyos balesetet lehet szenvedni, ha óvatlanok vagyunk. Ne vágjunk neki utcai cipőben, vigyünk pulóvert, térképet és vizet magunkkal.

Indulás előtt mérjük föl a távolságokat és csak annyit tervezzünk be, amire képesek vagyunk.

Kutyával is jókat lehet kirándulni vagy épp futni, de a kis zacskók az erdőben is kellenek.

A **Mária Út** Esztergomból Solymáron át halad és ér Máriaremetére ahol találkozik a **Magyar zarándokúttal** ami Pilisszentivánt érintve érkezik ugyanoda majd a fővárosba.

Sokan a katolikus templom mellett található zarándokszálláson szállnak meg (lásd 31. oldal).

Köszönet a vidám fotóért az igen aktív fiatal cserkészcsapatnak!

<https://hu-hu.facebook.com/944sztbcs/>

Kirándulás a Nagy-Szénásra

(550 m magasra)

11 km-es túra, ~300 méter szint, erős kaptatókkal
szükséges idő: legalább 3, de inkább 4 óra

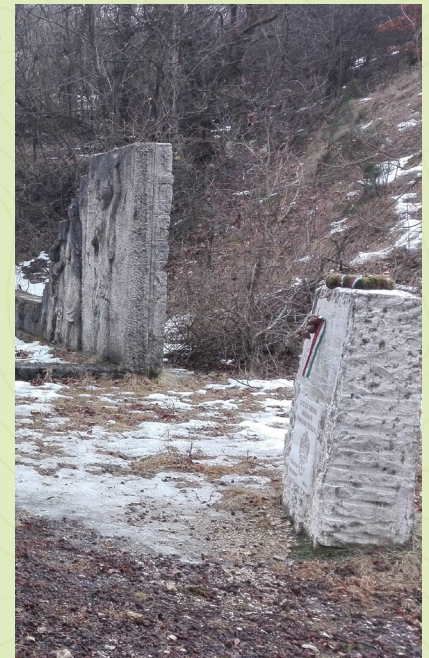
A központ és a népszerű, Slötyi becenevű tó között félúton, a háromszög alakú tér nyugati oldalán indul a Jóreménység utca és rajta a **sárga jelzés**.

Pár száz méter után az út balra kanyarodik, mi pedig erdei ösvényre váltunk. Az aszfaltos út végén egy lovarda csábítja a lovak szerelmeseit egy kis pihenőre.

(Ha követjük a jobbra kanyarodó aszfaltot, akkor megnézhetjük a szénszállítás okán épült kis kőhidat és az 5-600 méteres kunkor után rátalálunk a sárga jelzésre a következő kanyarban.)

Ebben a kanyarban megtaláljuk a trapéz ácsolat mintájára készült bányász emléktáblák egyikét és egy képoszlopot is, mindkettő a közeli Istvánakna emlékét őrzi.

Pár száz méter újra aszfalton, azután a **sárga jelzés** befordul enyhén jobbra, majd találkozik a kerítésnél a **pirossal** és közösen ballagnak úgy 200 métert.

Az újabb válaszútnál most a **pirosat** követjük jobbra, északnyugatnak és majd ugyanide érkezünk vissza a **sárgán** a hegyek meglátogatását követően.

A Hosszú-árok, amelyben közel 3 000 métert haladunk, először enyhén emelkedik, de aztán nekidurálja magát és egyre meredekebbé válik, közben pedig az árok is változik: összeszűkül és az ösvényünk is mind keskenyebb lesz. Jeges, téli időben ez akár veszélyes is lehet: sokáig megmarad a jég az É-ÉK-i metsződésekben és könnyen becsúszhatunk a vízmosás meredek falai közé.

A menedékház első épülete 1926-ban készült el, a hozzávaló anyagot hátton vitték föl a Munkás Testvér Egyesület tagjai. Később több bővítésre is sor került, sőt 1934-ben étterem is nyílt benne.

1975-ben gazdátlaná vált, négy évvel később pedig – állítólag felsőbb utasításra – lerombolták az egész épületet. A most látható emlékfal és emlékkő szomorú mementő, ugyanakkor a turizmus átalakulása miatt számos erdei épület jutott hasonló sorsra. Jó hír viszont, hogy számos turistaház újul meg a hegyekben.

A menedékház egykor / forrás: Pilisszentiváni Helytörténeti Közhasznú Egyesület

A romtól érdemes fölmenni a hegy tetejére: a **kék jelzésen** mindössze 3-400 méter, azután térjünk vissza és folytassuk a kirándulást a **kék** másik irányát követve.

A **kék** egy darabig szintben halad, aztán lassan lefelé ereszkedünk Nagykovácsi kertjeihez, vikendházaihoz és fölöttük sétálunk ~1 000 métert. Útközben találkozunk kis táblákkal és egy nagyobb pihenőhellyel is a Zsíros-hegy tetején. Nemsokára elágazáshoz érünk és a **sárga jel** bevezet minket az Antal/Antónia árokba (vajon a kettős névadás mire utal?), ahol az évszaktól és a csapadékosságtól függően, hol vidáman haladhatunk, más-kor kidőlt fák között kanyargunk és bokáig sárosak leszünk.

Opció visszafelé

Az árok alján a mi **sárga** jelünk ismét találkozik a **pirossal**. Tegyük meg a közös szakaszt (200 m) és forduljunk a kerítésnél balra a **piros jelzésű** szekerúton. ~2 000 méteres, kellemes séta következik: balról a hegyek, jobbról ligetes rétek és ritkásabb erdők váltakoznak. A nagy kanyornál majd balra fordulunk, de előbb érdemes itt szétnézni. A kerítés a fokozottan és szigorúan védett természetvédelmi terület határát jelzi, ahová csak engedéllyel, vagy vezetővel lehet belépni. Az élővilág védelme mellett a kopasz hegyoldalak erős eróziója is a korlátozás indoka: az eső, szél, hó, jég, napsütés együttes hatására felaprózódó kőzet lesodródik a völgyekbe és magával viszi a kevés földfelületet is, így a növényzetnek egyre kevesebb táptalaj jut.

Innen épp délnyugatnak nézve – különösen a lombok nélküli téli hónapokban – kibukkan a fák közül az Ördögtorony különös formájú sziklakúpja és fölötte a kisebb sziklákkal csipkézett Iváni-hegy is.

Jobbra fordulunk és pár perc múlva tisztáshoz érkezünk: padok, tűzrakóhely (persze csak ha nincs nagy szárazság), árnyas fák, ideális pihenő és piknikezőhely, akár komolyabb sütés-főzésre is alkalmas.

Szalonnasütés, rablöhús készítés nyáron:

fejenként egy fej hagyma, krumpli, kis érmékre vágott nyers hús, gyufásdoboz méretű szalonna, só, bors, esetleg még egy kisebb alma, mindezt kedvünkre kitalált sorrendben a botra húzzuk és beszélgetés, koccintás közben lassan forgatva a parázsló tűz fölött kb. fél óra alatt készre sütjük.

Az erdőben – szezontól függően – szamócát, szedret, galagonyát, kökényt vagy épp csipkebogyót kereshetünk hozzá.

Ahogy tovább sétálunk lefelé, máris a Jági-tóhoz érkezünk, innen még 5-600 méter a foci pályája és a falu legközelebbi háza. A kiindulópont innen 20-25 perc séta a fűtácán.

Bicajos kirándulások

Bringásoknak kitűnő rajthely és egyúttal kényelmes parkolási, frissülési lehetőség a Pilisi Parkerdő Zrt. által a focipálya mellett kijelölt és létrehozott Pilis Bike P+B pont.
(N47° 36' 43,66" E18° 53' 02,27")
pilisbike.hu/p-b-sportpalya-pilisszentivan

A kint lévő térkép három túrát javasol, könnyűt, közepeset és egy hosszabbat, sok emelkedővel. A pályák követéséhez alapos odafigyelésre van szükség, mert az útvonalak hol terepen, más-kor országúton haladnak.

Érdeemes több ideig bogarászni a pilisbike.hu oldalt, mert Pilisszentiván mellett jelenleg további nyolc településen található P+B pontokat (Pilisszántó, Pilisszentlászló, Nagykovácsi) és ezek ismeretében nagyobb túrákat is összekombinálhatunk.

Ami bizonyosan ellenjavallt, sőt tilos: a Nagy-Szénás környéki védett területek.

Aki egy rövid falusi kört szeretne tenni, annak kijelöltek egy 5 km hosszú kaptatós futó- és kerékpáros kört is, mely indulhat a sportpályától vagy a Slötyi parkolójától.

Saját régi kedvenc – nagyjából egész napos – bringatúrám

(100 km), mely érinti, legalább egy kávé, bambi erejéig Pilisszentivánt oda és vissza is.

Városmajor - Hűvösvölgy - Solymár - Pilisszentiván (15 km) - Pilisszántó (24 km) - Pilisszentlélek (35 km) - Tát (50 km) - Bajna (60 km) - Tinnye (75 km) - Piliscsaba (80 km) - Pilisszentiván (85 km) - Budapest (100 km).

Izgalmas Pilis kör

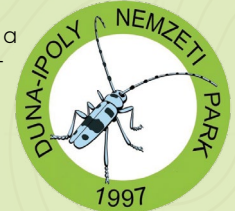
31-33 km, ~600 m szint

Pilisszentiván - Pilisszántó - Pilisszentkereszt - Csobánka - Pilisvörösvár - Pilisszentiván: girbegurba tekerés, hegyen-völgyön. Aki Pilisszántó aljától föltekert a nyeregig, elmondhatja magáról, hogy haladó bicajos.

Családos kirándulások gyerekekkel

Tapasztalatom szerint a gyerekek mást és máshogy látnak, mint a felnőttek, akik persze éppúgy sokféle módon csoportosíthatóak. Egy ovist vagy egy kisiskolást inkább lenyűgöz egy hangyaboly, egy vidám tó vagy épp egy elfutó nyuszi, mintsem sokórás autózással egy különleges hely.

A korábban leírt játszótéri lehetőség és a Jági-tavi kiránduláson túl (10. oldal) szeretném az olvasó figyelmébe ajánlani a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósága által Pilisszentivánon létrehozott Pilisi Len Látogatóközpontot.
(facebook.com/pilislenlatogatokozpont)

A központ egy nagyon hangulatos kert és egy izgalmasan berendezett kertés házát jelent, a falu központjában (Bányász utca 17.). Környezeti nevelője – Becsei Katalin – nemcsak nagy szakértelemmel, de mosolygós szeretettel foglalkozik a gyerekekkel: ovis és iskolás csoportokkal.

Érdeemes fölmenni a honlapra (kattints a QR kódra) és megnézni a sokszínű programválasztékot.

Állandó programok: pl. a Víz Világnapja, vagy a májusban virágzó pilisi len tiszteletére szervezett, rendkívül népszerű kirándulások, vagy rengetegen jelentkeznek a madárgyűrűzésekre és a kalandos – szentjánosbogaraktól fénylő – júniusi éjszakai túrákra.

Rendelhető programok: természetismereti foglalkozások, tematikus szakvezetés, vizsgáló-hátizsákos kirándulás a Jági-tóhoz, de a túravezető segít megtalálni az érdeklődéshez illő közös órákat.

A Látogatóközpont hamarosan megújul: nagyobb térben, még több érdekességgel várja majd a gyerekeket, várhatóan 2019 tavaszától.

Bányászhangulatú séta, végén a Slötyi tóval

(3 000 méteres, könnyű séta, 1-1,5 óra, tókerüléssel, a végén majdnem 5 000 méter)

A füzet elején (6. oldal) bejártuk Pilisszentiván/Sankt Ivan bei Ofen középső és nyugati részét, most indulunk el kelet-délkelet felé és látogassuk meg a bányászok egykori közösségi területeit, majd nézzük meg, hol is húzódtak egykor a bányák aknáí és a végén, frissítésképpen kerüljük meg a közel 1 000 méter területű tavat is.

A templom-iskola-hivatal épületegyüttestől most a másik irányba sétálunk, ezúttal a belső kis szerviz utcán menjünk, elhaladva egy

autós híd mellett és a következő kis, gyalogos fahídon keljünk át a patakon.

Így pontosan a már említett bánya-főmérnöki ház (egy régi képeslapon ez áll: igazgatósági lak, máshol főtisztai ház) mellett sétálunk el, az

öreg téglapépület kimagaslik a környezetéből, a mögöttes utcákon pedig egykor a bányász kolónia egyforma épületei sorakoztak.

1980-ban itt forgatták a *Psyché* című magyar filmet, melynek allegorikus, színes, romantikus és szerelmes képi világát (rendező Bódy Gábor) Weöres Sándor azonos című verses regénye ihlette.

„Bolond Atyám hívott Psychének,
Ez harmadik kereszt-nevem.
Mindég Amor karjában égek,
A Lélek és a Szerelem
Külön nem válható sohasem.
Míg másulásiban reménylek,
Hívságos forgalomban élek,
Tarka s vidám az életem”

Weöres Sándor: *Psyché*
(a könyv 1972-ben jelent meg)

Ekkor tehát még álltak a házak, ahogy a házsort és az ott tartott esküvőt mutatja egy régi fotó.

(forrás: Pilisszentiváni Helytörténeti Közhasznú Egyesület)

Az utca túloldalán találjuk a háromszög alakú Szent Borbála teret, melynek túlsó felében a bányászok védőszentjének* kis kápolnája állt. Ennek emlékét őrzi az aszfaltban kialakított lenyomat, mely az egykori alaprajzot mutatja. A kápolna sorsát valószínűleg épp az általa védett bányászat okozta: a feljegyzések szerint a múlt század harmincas éveiben – a föld alatt futó tárók miatt – az épület megsüllyedt és nem sokkal később össze is dőlt.

(Innen fogunk nekiúgni a **sárga jelzésen** a Nagy-Szénás tetejének és az egykori turistaház romjainak, túra a 21. oldalon.)

A téren áll a közösségi funkciót ellátó Generációk háza, kattints a QR kódra és máris választhatsz a programok közül. Van még egy érdekesség a téren, annak északnyugati szegletében: a 2012-ben készült Napforduló Emlékkő két nagy – egymáson elfordítható – kötömb, melyeken tíz pályakezdő kőfaragó mintái látszanak. Plautus, ami Pilisszentiván esetében a napforduló, a Szentivánéj.

Nomen est omen, mondta nagyjából 2 200 éve Titus Maccius Plautus és hát Pilisszentiván esetében a napforduló, Szentivánéj fontos összefüggés. A település Napforduló ünnepéről a 33. oldalon találsz infókat.

Az persze kérdés, hogy miért Iuán:

„De ha Keresztelő Szent János születését ünnepli az egyház ekkor, akkor miért tulajdonítják az ünnepet mégis Szent Iuánnak? Azért, mert az Iuán név a régi magyar Jovános, Iuános alakjából származik, illetve a János névnek szláv formájából. Eredetileg héber-görög-latin eredetű név, jelentése Isten kegyelme, Isten kegyelmes „

Ha bejártuk a teret – a gyerekek kipróbálhatják a fából készült „népest” –, induljunk tovább, a hegyek felé a Jóreménység utcán. Ezen ballagtak a váltások előtt a bányászok az aknákhöz és azokon keresztül le a bányákba.

Tíz pernyi sétával érjük el a temetőt, melynek területén egykor 177 méter mélyre jutottak az Erzsébet-aknán keresztül. A ravatalozótól pár lépésnyire, a kereszt mellett szép, bányász sírkövet láthatunk, mely alatt a Roderburg család nyugszik.

Bányász tanösvény

A bányászat múltjáról, történetéről, térképekkel, információkkal és sok-sok fotóval izgalmassá tett, trapéz ácsolatot idéző táblákkal találkozunk sokfelé

a településen. A táblák messziről látszanak és fotókkal, szövegekkel sok kis érdekességet mutatnak be.

Sétánk során most megkeressük a Jóreménység (korábbi nevén Rajk László altáró emlékkövét és tábláját) (GPS: N 47.598133, E18.898116), melyhez tovább megyünk a temető után, az elágazásban jobbra fordulunk, majd a második, keskeny úton balra (100 méter) és pár perc után, az újabb kanyarnál találjuk a követ és a táblát. Az altáró enyhe lejtéssel haladt egykor a föld alá és a bent-lent kitermelt szénen keskeny nyomtávú síneken csilléssel hozták föl.

Opció: a kanyarban fölfedezhetjük a **sárga turistajelzést** (a falu felől tart Nagykovácsi irányába) és ezt követve 5-600 méter séta után a hegyek között megbújó Antal/Antónia árokban találjuk magunkat: sziklás, dús növényzettel borított, látványos és szűk völgy.

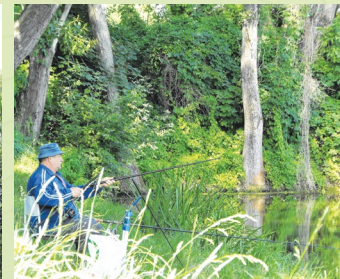
A faluba ugyanezen az úton sétálunk vissza, elhagyjuk a temetőt, a kanyarban meglátjuk az öreg hid szépen faragott korlátjait (a szénszállító vasút miatt épült), majd az első utcán jobbra tartunk a kanyargós Erzsébet soron és 300 méter után balra nagy füves területre, a Kuczmag rétre érkezünk. (A település sok szabadtéri programját itt tartják, lásd a QR kódot).

Sétáljunk keresztül a réten és az átellenes sarkán kis utcán (Bánki Donát utca) jutunk ki a főútra.

Itt jobbra fordulunk és 200 méter után föltűnik szemben a tó, melyet 15-20 perc alatt kényelmesen körbesétálhatunk. Hamarosan egy érdekes tanösvény táblái kerülnek a sétányra: a tó és a környezete élővilágát mutatják majd be. A Slötyiben pecázni is lehet (fürödni és kocsolyázni ellenben tilos), napijegyet a helyszínen tudunk vásárolni.

(Pilis Bányászok Horgász Egyesület, telefon: +36 70/223-2511)

Vendéglátás

Pékség

Jókenyér Pékség

Erzsébet Ipari park 4.
Telefon: +36 20/620-2201

Kifli- vagy kalácsütő zsúr a jokenyer.hu péküzemében

„Gyerekpékségünket azzal a céllal hoztuk létre, hogy interaktív formában tanítsuk meg a jövő generációját az egészséges táplálkozás alapjaira. Az élményprogram során a gyerekek játékos formában ismerhetik meg a gabonaszemről a friss kenyérig tartó folyamatot. A Gyerekpékség Pilisszentivánon a Jókenyér pékség kávézójának emeletén található.”

Cukrászda, étterem és kocsmá a faluban

Schuck Cukrászda - a polgármesteri hivatal mellett, jó időben kedves kis terasszal.
Szabadság út 81.
Telefon: +36 30/301-7911

Csali Csárda - a Slötyi tó partján, hangulatos étkezés a tóparton lévő teraszon.
csalicsarda.hu, info@csalicsarda.hu
Tópart u. 3.

Villa Negra - a focipálya mellett Sport tér

Csillám Cukrászda
Óvoda u. 2.
Telefon: +36 30/314-6577

Gyémánt Étterem - a központban Szabadság út 60.
gyemant-etterem.hu
gyemantetterem@fibermail.hu
Telefon: +36 20/254-1254

Mimó Étterem - a patak partján Szabadság út 14.
mimoetterem.hu
mimoza.kavezo@t-online.hu
Telefon: +36 20/574-8016

Schuck Sörpatika - a főút mentén Szabadság út 171.
Telefon: +36 30/523-1880

Szálláslehetőségek a faluban:

Zarándok szállás - a katolikus plébánia épületében Szabadság út 89.
Maximum 20 fős csoportok tudnak megaludni, előzetes bejelentkezés alapján.
Telefon: +36 20/376-7888

Rózsa Panzió
Kedves kis panzió, csendes környezetben, pár perc sétára a központtól.
Erzsébet sor 673/1.
Telefon: +36 26/367-312

Lovarda

Varga Ménes Lovarda - a zarándokút mentén Jóreménység utca 17.
Telefon: +36 20/941-7076

Gyógyszertár, orvosi rendelők

Orvosi Rendelő, Védőnői Szolgálat
Szent Borbála tér 1.
Ügyelet: +36 26/330-360

Lenvirág Gyógyszertár
Jóreménység út 1.
Telefon: +36 26/367-018
Nyitvatartás: H-P 8.00-18.00, Szó 8.00-12.00

WellVet Állatorvosi Rendelő
Szabadság út 174.
Telefon: +36 70/386-3697
www.wellvet.hu

14

Pilisszentiván jövőképe

Ahogy az elmúlt években, úgy a jövőben is várja Pilisszentiván a természet szépségeit kedvelő és azt tiszteletben tartó turistákat, sportolókat, zárandókat és a családokat.

Ehhez odafigyeléssel és számos fejlesztéssel járul hozzá úgy a településképp, mint a környezetbe vezető aktív turizmus terén:

- megújulnak az utak és a parkolók
- egységes táblarendszer és infópontok segítik majd a tájékozódást
- sokféle látni frissen ültetett – örökbe fogadható – fákat
- hamarosan elkészül a Tündérbert: a Kárpát-medence őshonos gyümölcsfáival
- szabadtéri színpad épül nyárra, a templom mögötti domboldalra.
- megfiatalodik a település tava: pihenőkkel és vízi tanösvénnyel gazdagodik
- új funkciókkal bővül a Pilisi Len Látogatóközpont, megújul a Jági tanösvény

A pilisi len (lásd a 18. oldalon) jelképe Pilisszentivánnak, az őt rejtő tanösvények a Budai-hegyek mesés hegyvidékén különleges környezettel szolgálnak: egész évben érkeznek ide a diákcsoportok és a kirándulók, zárandokcsoportok szerte az országból. A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság itteni látogatóközpontja, valamint a Pilisi Parkerdő Zrt. megbízható partner a turizmus összehangolt fejlesztésében.

Az épített és a természeti adottságok révén minden korosztály és minden típusú természetkedvelő, bringás, terepfutó, természetfotós jól érzi itt magát és hírét viszi Pilisszentivánnak.

Látványterv a megújuló Látogatóközpontról

Rendezvényeink

Kakas Fesztivál

Minden év május elsején kerül megrendezésre a mőkás Kakas Fesztivál. A legszebbnek választott kakas kitüntetésben részesül. A legfinomabb kakasból készült ételt úgyszintén díjazják. Számos vicces kakasos program várja az érdeklődőket.

Napforduló Fesztivál

A Nap és a Fény diadalát ünnepeľjük június 21-én, a nyári napforduló alkalmával. A népi szokások szerint már korábban is fontos ünnep volt, de a kereszténység felvétele óta Szent Iván napjához (éjjeléhez) kötjük.

Pilisszentivánon közel három évtizede köszöntjük a leghosszabb nappalt. Ilyenkor végig görgetjük a falun a feldíszített napkereket, és számos több napon át tartó program keretében ünnepeľjük a falu nevében szereplő szenthez kötődő hagyományt. Éjszaka megnezzük a világitó szentjánosbogarak táncát, feltekintünk a csillagos égboltra, máglyát gyűjtünk, "tüzeskedünk", táncolunk és énekelünk a vidáman lobogó tűz körül. Gyere el Te is, és légy részese ennek a féktelen mulatozásnak!

Búcsú - Márton nap hétvégéjén, minden év novemberében.

Községhatár
Vasútvonal
10-es főút

Buszmegálló
 Vasútállomás
 Parkoló
 Benzinkút
 ATM automata
 Posta
 Játsszótér
 Orvosi rendelő
 Gyógyszertár
 WiFi
 Pilisi Len Látogatóközpont
 P+B
 Pékség
 Régészeti feltárás

Bányaséta:
 Nagy faluséta:
 Kirándulás Nagy-Szénásra:
 Opció:
 Jági tanösvény:
 Magyar Zarándokút

Falusi futó-
és kerékpáros kör:
 Hossza: 5 km
 Szint: 90 m

- 01** Kuczmag-rét lakóház
- 02** Bányafőmérnöki lakóház
- 03** CBA Prima
- 04** Schuck Cukrászda
- 05** Csali Csárda
- 06** Villa Negra Söröző
- 07** Csillám Cukrászda
- 08** Gyémánt Étterem
- 09** Mimó Étterem
- 10** Schuck Sörpatika
- 11** Zarándok Szállás
- 12** Rózsa Panzió
- 13** Varga Ménes Lovarda
- 14** WellVet Állatorvosi Rendelő
- 15** Horgásztanya
- 16** Drapál Emlékmű

Látogatási szabályok

Gépjárművel csak a közutakon szabad közlekedni, parkolni csak az utak padkáin, illetve kijelölt parkolóknak szabad.

Kerékpározni csak közutakon, illetve az erre kijelölt utakon szabad.

A Nemzeti Park teljes területe a turistautakon szabadon látogatható. Fokozottan védett területen a turistautakról letérni nem szabad.

Kérjük, hogy a szemetet a kihelyezett tárolókba dobja, vagy a háztiszta vízbe visszatevére vigye haza, hiszen a csomagolás visszafelé sem foglal több helyet, mint a kirándulás elején.

Kérjük, hogy a növényeket, állatokat és élettelen természeti értékeket hagyják meg eredeti helyükön, inkább készítsenek fotókat róluk, így tovább lehet bennük gyönyörködni.

Kérjük, kerüljék a hangoskodást, a vadon élő állatok nyugalmanak zavarását. Hangoskodásunkkal elijesztjük az erdő félnélkebb lakóit.

Vadgyümölcsök és gomba a Nemzeti Park területén csak a terület vagyonkezelője és az illetékes természetvédelmi hatóság engedélyével gyűjthetők.

Technikai jellegű sportok (vitorlázórepülés, kerékpáros-, autó- és motorversenysport) csak a természetvédelmi hatóság előzetes engedélyével végezhetők.

Védett területen tömegrendezvények (tájékozódási versenyek, teljesítménytúrák stb.) rendezéséhez a terület vagyonkezelőjének és az illetékes természetvédelmi hatóságnak az engedélye szükséges.

Védett területen sátorozni, táborozni csak a kijelölt táborhelyeken szabad.

Tűzet csak kijelölt tűzrakóhelyeken szabad gyújtani. Akár még egy eldobott csikk is hatalmas károkat tud okozni. Tűzgyújtási tilalom elrendelése esetén még a tűzrakóhelyeken sem szabad tüzet gyújtani!

Készítette: Békeffy András (DINPI)

IMPRESSZUM

Pilisszentiván – A pilisi len hazája – A Pilis- és a Budai hegyek ölelésében
Kiadó: Pilisszentiván Község Önkormányzata • 2084 Pilisszentiván, Szabadság út 85.
Letölthető: www.pilisszentivan.hu • Kiadva: 2017. december
Közreműködő: Balogh Tamás
Grafikai tervezés, tördelés, nyomdai előkészítés: Veréb Zsuzsanna
Nyomdai előállítás: Schneider Nyomda Kft.
ISBN: 978-615-00-0713-7

